

ศาสนพิธี

แบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่พึงปฏิบัติในทางพระศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธรศาสนา เรียกว่า ศาสนพิธี ความจริง พิธีกรรมต่าง ๆ มีด้วยกันทุกศาสนา และเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายหลังศาสนาแม้ศาสนพิธีในทางพระพุทธรศาสนาก็เช่นเดียวกัน

ศาสนพิธีเกิดขึ้นได้อย่างไร

เหตุที่เกิดมีศาสนพิธีในทางพระพุทธรศาสนา เนื่องมาจากหลักการของพระพุทธรศาสนา ที่พระพุทธรเจ้าทรงแสดงในวันมาฆบูชา ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ แก่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ ที่วัดเวฬุวัน ซึ่งเรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์ มี ๓ ประการ คือ

- ๑.การไม่ทำความชั่วทุกอย่าง
- ๒.การทำความดีให้ถึงพร้อม
- ๓.การทำใจให้ผ่องใส

บุญกิริยาวัตถุ ๓ ประการ

เมื่อชาวพุทธรทำความดีต่าง ๆ ตามหลักการ ๓ อย่างข้างต้น คือพยายามลดละเลิกความไม่ดีทุกอย่าง ทำแต่ความดี และทำใจของตนให้ผ่องใส ซึ่งเรียกว่าการทำบุญ สิ่งเป็นที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญนี้ เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ โดยย่อ ๆ มีอยู่ ๓ ประการ คือ

- ๑.ศีล การให้สิ่งของต่าง ๆ แก่บุคคลอื่น
- ๒.ภavana การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย
- ๓.ภavana การทำใจให้ผ่องใส

บุญกิริยาวัตถุนี้เอง เป็นเหตุให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ ในกาลต่อมา

ศาสนพิธี ๔ หมวด

ชาวพุทธรนิยมทำบุญ ไม่ว่าจะปรารถนาเหตุอะไรก็ตาม จึงเกิดพิธีกรรมขึ้นมากมาย ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นประเพณี เมื่อสรุปการทำความคิดต่าง ๆ ในทางพระพุทธรศาสนา มีอยู่ ๔ หมวด คือ

- ๑.หมวดกุศลพิธี ว่าด้วยพิธีบำเพ็ญกุศล
- ๒.หมวดบุญพิธี ว่าด้วยพิธีทำบุญ
- ๓.หมวดทานพิธี ว่าด้วยพิธีถวายทาน
- ๔.หมวดปกิณกพิธี ว่าด้วยพิธีเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ

ประโยชน์ของศาสนพิธี

- ๑.ทำให้เป็นผู้ฉลาดในพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำบุญ มีการให้ทานเป็นต้น
- ๒.ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่ชาวพุทธด้วยกัน
- ๓.ทำให้ช่วยกันรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามของชาวพุทธไว้ได้
- ๔.ทำให้เป็นผู้ที่น่านับถือของคนที่ได้พบเห็น
- ๕.ทำให้เข้าถึงธรรมะภายในได้โดยง่าย

หมวดที่ ๑

กุศลพิธี

กุศลพิธี

พิธีกรรมต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องด้วยการอบรมความดีงามในพระพุทธศาสนาเฉพาะบุคคล เรียกว่า กุศลพิธี พิธีกรรมในหมวดนี้แบ่งได้เป็น ๒ อย่าง คือ

๑. พิธีกรรมที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติในเบื้องต้นอยู่ ๓ เรื่อง คือ

- พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ

- พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

- พิธีรักษาอุโบสถ

๒. พิธีกรรมที่สงฆ์พึงปฏิบัติเพื่อความดีงามในทางพระวินัยทั้งส่วนตัวผู้ปฏิบัติ

และหมู่คณะ มีอยู่ ๗ เรื่อง คือ

- พิธีเข้าพรรษา

- พิธีถือนิสัย

- พิธีทำสามจีกรรม

- พิธีทำวัตรสวดมนต์

- พิธีกรรมวันธรรมสวนะ

- พิธีทำสังฆอุโบสถ

- พิธีออกพรรษา

พิธีกรรมที่สงฆ์พึงปฏิบัตินี้ ชาวพุทธผู้ครองเรือนก็ควรทราบด้วย เพื่อเป็นการสร้างความเลื่อมใสในพระรัตนตรัยยิ่ง ๆ ขึ้นไป

สำหรับนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี กำหนดให้ศึกษาพิธีกรรมที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติในส่วนเบื้องต้น ๓ เรื่อง

ส่วนนักเรียนธรรมศึกษาชั้นโท กำหนดให้ศึกษาพิธีกรรมที่สงฆ์พึงปฏิบัติเพื่อความดีงามในทางพระวินัย ๗ เรื่อง

๑. พิธีเข้าพรรษา

การเข้าพรรษา คือ การที่พระภิกษุอยู่ประจำวัดใดวัดหนึ่งตลอด ๓ เดือนในฤดูฝน ไม่ไปพักค้างแรมให้ล่วงราตรีในที่อื่น เป็นพิธีกรรมสำหรับพระภิกษุโดยตรงที่ต้อง

ปฏิบัติตามพระวินัย จะเว้นเสียไม่ได้ พระภิกษุรูปใดไม่อยู่จำพรรษาต้องอาบัติทุกกฏ
ระยะเวลาการเข้าพรรษาทรงอนุญาต ๒ ครั้ง คือ

๑.เข้าวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ไปออกวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่า ปุริมพรรษา
คือ

พรรษาแรก

๒.เข้าพรรษาแรกไม่ทันให้นับไปอีก ๑ เดือน คือวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๙ และไป
ออกใน

วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า ปัจฉิมพรรษา คือ พรรษาหลัง

ทรงอนุญาตให้พระภิกษุอยู่จำพรรษาในสถานที่ที่มีที่มุงกันแดดกันฝนได้ เช่น ถ้ำ
หรือกุฏิอย่างใดอย่างหนึ่ง ห้ามจำพรรษาในที่แจ้ง ในโพรงไม้ ในหลุม ในกุฎิหิน ในตุ่ม
เป็นต้น

ระเบียบพิธี

เมื่อถึงวันเข้าพรรษาพระภิกษุและสามเณรทุกรูป ไปประชุมพร้อมกันภายในพระ
อุโบสถ พระภิกษุนั่งเรียงกันตามพรรษาให้เป็นแถว ส่วนสามเณรนั่งในกลุ่มของสามเณร
ให้เป็นแถว แยกออกให้พ้นจากหัตถบาธของพระภิกษุ และฟังปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑.ทำวัตรเย็น คือ พระภิกษุผู้เป็นประธานสงฆ์ จุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย และทำวัตร
เย็นตาม

ธรรมเนียมของวัดนั้น ๆ

๒.แสดงพระธรรมเทศนา เรื่องวัสสูปนายิกากถา คือ วันเข้าพรรษา และบอกระเบียบ
ปฏิบัติในการ

อยู่จำพรรษา คือ

-บอกให้รู้เรื่องการจำพรรษา

-แสดงเรื่องความเป็นมาของการเข้าพรรษา

-บอกเขตของการจำพรรษาภายในวัดรักษาจนอรุณขึ้น

-บอกเรื่องการถือเสนาสนะให้ชัดเจนว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร

-บอกกติกากในการจำพรรษา (ถ้ามีกติกากอะไรเป็นพิเศษ)

๓.ทำสามมีจิกรรม คือการขอมาโทษต่อกัน โดยปฏิบัติดังนี้

-ผู้รับขมาโทษนั่งพับเพียบ หันหน้าไปทางผู้ขอขมา เมื่อผู้ขอขมากราบฟึงประนมมือ

-ผู้ขอขมาโทษนั่งคุกเข่าประนมมือ กราบ ๓ ครั้ง เฉพาะรูปที่เป็นพระสังฆเถระ และเป็น

เจ้าอาวาส

-กราบเสร็จแล้ว ยกพานสักการะขึ้นประคองน้อมกายลงเล็กน้อย แล้วกล่าวคำขอขมา

พร้อมกัน

-เมื่อผู้รับขมากล่าวคำอภัยโทษแล้ว ฟึงน้อมพานสักการะเข้าไปถวาย และกราบ ๓ ครั้ง

-จากนั้นพระภิกษุทุกรูปขอขมาโทษซึ่งกันและกัน

๔. อธิษฐานเข้าพรรษา คือ พระภิกษุและสามเณรทุกรูป นั่งคุกเข่าหันหน้าไปทางพระประธานกราบ ๓ ครั้ง ประธานสงฆ์กล่าวนำว่า นะโม พร้อมกัน ๓ จบ จึงกล่าวคำอธิษฐานเข้าพรรษาดังนี้ อิมัสมิง อาวาเส อิมัง เตมาสัง วัสสสัง อุเปมิ.

๕. เจริญพระพุทธรมณฑ์

๖. สักการะบูชาปูชนียวัตถุภายในวัด

๒. พิธีถือนิสัง

การถือนิสัง เป็นธรรมเนียมของพระภิกษุผู้บวชใหม่ที่มีพรรษายังไม่ถึง ๕ จำเป็นต้องถือนิสัง คือ อยู่ในการปกครองดูแลของพระภิกษุผู้เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ หรือ พระผู้ใหญ่ภายในวัด เพื่อเรียนรู้ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย

ระเบียบพิธี

พระภิกษุและสามเณรผู้ขอถือนิสังต่อพระอุปัชฌาย์อาจารย์ ฟึงปฏิบัติดังนี้

๑. พระภิกษุและสามเณรนั่งให้เป็นแถวเรียบร้อยในสถานที่ที่จัดไว้แล้ว

๒. นั่งคุกเข่าประนมมือหันหน้าไปทางประธานสงฆ์ กราบพร้อมกัน ๓ ครั้ง

พระภิกษุกราบ

ก่อน สามเณรจึงกราบในภายหลัง

๓.ตัวแทนพระภิกษุและสามเณรถือเครื่องสักการะ ยกขึ้นระหว่างอกแล้วกล่าวคำ
ขอนิสัย

พร้อมกัน

๔.ประเคนเครื่องสักการะแล้วกราบพร้อมกัน ๓ ครั้ง

๕.นั่งพับเพียบประนมมือฟังโอวาทจากพระอุปัชฌาย์อาจารย์ เมื่อฟังเสร็จแล้ว
นั่งคุกเข่า

ประนมมือ กราบอีก ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธีถือนิสัย

๓.พิธีทำสามัคคีธรรม

เป็นธรรมเนียมของสงฆ์อย่างหนึ่งที่พระภิกษุและสามเณรพึงทำความเคารพต่อกัน เพื่อความสามัคคีกัน อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การกระทำแบบนี้ เรียกว่า สามัคคีธรรม หมายถึง การขอมาโทษให้อภัยซึ่งกันและกัน หรือการแสดงความเคารพ พึงกระทำในโอกาสต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑.ในวันเข้าพรรษา

๒.ในระยะเข้าพรรษา คือ ตั้งแต่เริ่มเข้าพรรษา ประมาณ ๗ วัน

๓.ในโอกาสจะจากไปอยู่วัดอื่นหรือถิ่นอื่น

ระเบียบพิธี

การกระทำสามัคคีธรรมนั้นมี ๒ แบบ คือ

๑.การกระทำสามัคคีธรรมแบบขอมาโทษ มีวิธีปฏิบัติดังนี้

-จัดเตรียมเครื่องสักการะมี ดอกไม้ ธูปเทียนแพวางบนพานให้พร้อม

-ครองผ้าให้เรียบร้อย พาดสังฆาฏี

-เมื่อไปถึงผู้ที่เราจะขอมาโทษ ประคองเครื่องสักการะคุกเข่าเข้าไปหา วาง

เครื่องสักการะ

ไว้ด้านหลังมือ กราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง แล้วยกเครื่องสักการะ กล่าว

คำขอมา

ตามแบบนิยม

-เมื่อท่านให้อภัยโทษแล้ว ฟังรับว่า สาธุ รัตนเต เข้าไปถวายเครื่องสักการะ แล้ว
กราบ ๓ ครั้ง

๒.การทำสามัคคีธรรมแบบถวายสักการะ มีวิธีปฏิบัติดังนี้

-จัดเตรียมเครื่องสักการะให้พร้อม

-การถวายสักการะ จะทำแก่ผู้ที่มีพรรษามากกว่าตนหรือน้อยกว่าตนก็ได้

-ครองผ้าให้เรียบร้อย ถวายเครื่องสักการะเข้าไปถวาย ถ้าผู้ที่เราถวายเครื่องสักการะ
มีพรรษา

มากกว่าฟังกราบ ๓ ครั้ง ถ้ามีพรรษาน้อยกว่าเพียงแต่รับไหว้ในเมื่อผู้น้อยกว่า
กว่ากราบ

เป็นอันเสร็จพิธี

คำขอขมาโทษ

ผู้ขอว่า อายสุมนเต ปมาเทน, ทวารุตตเยน กตฺ, สพุพฺ อปราชฺ ขมถ เม ภาณเต.

ผู้รับว่า อหํ ขมามิ ตยาปิ เม ขมิตพุพฺ.

ผู้ขอว่า ขมามิ ภาณเต

หมายเหตุ คำที่ขีดเส้นใต้ให้เปลี่ยนดังนี้

อายสุมนเต ถ้าพรรษาเกิน ๑๐ แต่ยังไม่ถึง ๒๐ เปลี่ยนเป็น เถเร

ถ้าพรรษาเกิน ๒๐ เปลี่ยนเป็น มหาเถเร

เม ถ้าหลายคนเปลี่ยนเป็น โน

ตยาปิ ถ้าหลายคนเปลี่ยนเป็น ตุมฺเหหิปิ

ขมามิ ถ้าหลายคนเปลี่ยนเป็น ขมาม

๔.พิธีทำวัตรสวดมนต์

การทำวัตร คือ การทำกิจวัตรของพระภิกษุและสามเณร และอุบาสกอุบาสิกา
เป็นการทำกิจที่ต้องทำเป็นประจำ เรียกสั้น ๆ ว่า ทำวัตร การทำวัตรต้องทำวันละ ๒ เวลา
คือ เวลาเช้าและเวลาเย็น

การสวดมนต์ คือ การสวดบทพระพุทธรูปต่าง ๆ ที่เป็นพระสูตรก็มี ที่เป็นพระปริตรก็มี ที่เป็นพระคาถาอันนิยมกำหนดให้สวดประกอบในการสวดมนต์เป็นประจำก็มี นอกเหนือจากบทสวดทำวัตร เมื่อเรียกรวมการสวดทั้งสองอย่างเข้าด้วยกัน เรียกว่า ทำวัตรสวดมนต์

ระเบียบพิธี

พิธีทำวัตรสวดมนต์นั้นแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทคือ

๑. พิธีทำวัตรสวดมนต์สำหรับพระภิกษุและสามเณรมี ๒ ครั้ง คือ

๑.๑. ทำวัตรเช้า

- กำหนดเวลาสวดมนต์แล้วแต่ความสะดวกของแต่ละวัด
- พระภิกษุและสามเณรทุกรูปต้องไปประชุมพร้อมกันที่หอสวดมนต์หรือที่พระอุโบสถ
- ประธานสงฆ์จุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย ทุกรูปนั่งคุกเข่าประนมมือ
- สวดบททำวัตรเช้าตามหนังสือสวดมนต์
- บางวัดอาจจะมีการนั่งสมาธิและแผ่เมตตาหลังสวดมนต์เสร็จ ทำตามประเพณีของแต่ละวัด
- ก่อนเลิกก็สวดมนต์บูชาพระ กราบพระพุทธรูป ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

๑.๒. ทำวัตรเย็น

- กำหนดเวลาสวดมนต์แล้วแต่ความสะดวกของแต่ละวัด
- นอกจากนั้นก็เหมือนกับการทำวัตรเช้า

๒. พิธีทำวัตรสวดมนต์สำหรับอุบาสกอุบาสิกา

แบบสวดและระเบียบต่าง ๆ สำหรับอุบาสกอุบาสิกา จะนำมากล่าวรวมในพิธีกรรมวันธรรมสวนะ ซึ่งจะกล่าวข้างหน้า

๓. พิธีสวดมนต์ไหว้พระสำหรับนักเรียน

ระเบียบการสวดมนต์ไหว้พระสำหรับนักเรียน กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป็นแบบปฏิบัติไว้โดยเฉพาะ และมีคำสั่งให้ใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ จะนำมากล่าวในหมวดปกิณกะข้างหน้า

๕.พิธีกรรมวันธรรมสวนะ

วันธรรมสวนะ คือ วันกำหนดประชุมฟังธรรม ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า วันพระ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติวันประชุมฟังธรรมไว้เดือนหนึ่ง ๔ วัน คือ

๑. วันขึ้น ๘ ค่ำ
๒. วันขึ้น ๑๕ ค่ำ
๓. วันแรม ๘ ค่ำ
๔. วันแรม ๑๕ ค่ำ

ระเบียบพิธี

-ตอนเช้า ประมาณเวลา ๘.๐๐ น. พระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกา พร้อมกันที่

ศาลาการเปรียญ หรือว่าอุโบสถ

-ประธานสงฆ์จุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย และนำสวดมนต์ทำวัตรเช้า

-เมื่อทำวัตรเช้าเสร็จ อุบาสกและอุบาสิกาประกาศอุโบสถ พระองค์ที่แสดงธรรม

ขึ้น

ธรรมาสน์

-อุบาสกและอุบาสิกา นั่งคุกเข่าประนมมือ กล่าวคำอาราธนาอุโบสถศีล พระให้อุโบสถศีล

รับศีล

-ต่อจากนั้นพระภิกษุแสดงธรรม ตั้งใจฟังธรรมด้วยความเคารพ

-เมื่อพระแสดงธรรมจบกล่าวคำว่า สาธุ พร้อมกัน กราบพระ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จ

พิธีภาคเช้า *ส่วนรายละเอียดต่าง ๆ จะกล่าวในวิชาอุโบสถศีล

๖.พิธีทำสังฆอุโบสถ

พิธีทำสังฆอุโบสถ เป็นธรรมเนียมที่พระภิกษุทุกรูปต้องปฏิบัติตามพระวินัยทุกกึ่งเดือน คือต้องไปนั่งทบทวนศีล ๒๒๗ ของตัวเองว่าบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์ จะขาดไม่ได้ ยกเว้นมีเหตุจำเป็นตามที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตไว้ อุโบสถมี ๓ ประเภท คือ

- ๑.สังฆอุโบสถ คือ อุโบสถที่พระภิกษุร่วมกันทำตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป
- ๒.ปารีสัทธอุโบสถ คือ อุโบสถที่พระภิกษุน้อยกว่า ๔ รูป ร่วมกันทำ
- ๓.อธิษฐานอุโบสถ คือ อุโบสถที่พระภิกษุอธิษฐานทำรูปเดียว

หลักการทำสังฆอุโบสถ

- ๑.สังฆอุโบสถต้องทำภายในสีมา
- ๒.วันที่ทำนั้นต้องเป็นวันขึ้นหรือแรม ๑๔ หรือ ๑๕ ค่ำ
- ๓.พระภิกษุในที่ประชุมต้องครบองค์สงฆ์ คือ ตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป
- ๔.พระภิกษุผู้เข้าร่วมประชุมไม่เป็นผู้ต้องสภาคาบัติ คือ อาบัติอย่างเดียวกัน หรือ ต้อง
สภาคาบัติแต่ได้สวดประกาศก่อนแล้วโดยชอบด้วยพระวินัย
- ๕.ไม่มีบุคคลที่ควรเว้นอยู่ในหัตถบาธ
- ๖.พระภิกษุทั้งหมดได้ทำบุพกรรม และบุพกิจของอุโบสถเรียบร้อยแล้ว
- ๗.มีตัวแทนของพระภิกษุขึ้นสวดพระปาฏิโมกข์ คือ สวดศีล ๒๒๗ ข้อ ให้ฟังทั่ว
กันใน
ท่ามกลางสงฆ์

หลักการทำปารีสัทธอุโบสถ

ปารีสัทธอุโบสถ ได้แก่อุโบสถที่พระภิกษุผู้เข้าประชุมกันทำไม่ครบจำนวนสงฆ์ คือ ๔ รูปขึ้นไป มีเพียง ๓ รูปหรือ ๒ รูป ท่านห้ามสวดพระปาฏิโมกข์ ในการทำอุโบสถ ให้บอกความบริสุทธิ์แห่งศีลแก่กัน แทนการสวดพระปาฏิโมกข์

หลักการทำอธิษฐานอุโบสถ

อธิษฐานอุโบสถ ได้แก่อุโบสถที่พระภิกษุทำเพียงรูปเดียว คือเมื่อถึงวันอุโบสถ ให้ทำกิจที่ควรทำในอุโบสถให้เรียบร้อยแล้วนั่งรอภิกษุจากที่อื่น เพื่อจะมีมาร่วมทำด้วย ตามสมควรแก่เวลา เมื่อเห็นว่าไม่มีใครมาแล้วให้อธิษฐานในใจของตนว่า อชฺช เม อุโบส โธ แปลว่า วันนี้เป็นวันอุโบสถของเราเพียงเท่านั้นก็เป็นอันเสร็จพิธี

ระเบียบพิธี

- เมื่อถึงวันอุโบสถช่วยกันทำความสะอาดพระอุโบสถและจัดอาสนะให้

เรียบร้อย

- กำหนดนัดเวลาทำอุโบสถ
- ห่มครองครองผ้าให้เรียบร้อย
- ปลงอาบัติกับเพื่อนพระภิกษุด้วยกัน
- ไปถึงพระอุโบสถก่อนเวลาประมาณ ๕ หรือ ๑๐ นาที
- เมื่อพร้อมกันแล้วนับจำนวนสงฆ์
- ประธานสงฆ์นำกราบพระ สวดมนต์ทำวัตร
- เมื่อทำวัตรสวดมนต์เสร็จแล้วทุกรูปนั่งหันหน้าล้อมวงรอบ ๆ ตั้งสำหรับนั่ง

สวดพระ

ปาฏิโมกข์

- นิมนต์พระภิกษุผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ขึ้นนั่งบนตั่ง ทำพิธีสวดพระปาฏิโมกข์ไป

จนจบ

- เมื่อสวดพระปาฏิโมกข์จบแล้ว พระภิกษุทุกรูปหันหน้าไปทางพระประธาน

ประธาน

สงฆ์นำสวดมนต์ต่อท้ายจากพระปาฏิโมกข์ จนจบ

- นั่งสมาธิ แผ่เมตตา อุทิศส่วนบุญให้แก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย
- ต่อจากนั้นบูชาพระรัตนตรัย เป็นอันเสร็จพิธี

๗. พิธีออกพรรษา

การออกพรรษา หมายถึง เวลาสิ้นสุดกำหนดอยู่จำพรรษา ๓ เดือน ของพระภิกษุ ตามพระวินัยบัญญัติ มีสังฆกรรมเป็นพิเศษโดยเฉพาะ เรียกว่า ปวารณากรรม คือการทำ ปวารณาให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ของสงฆ์ผู้อยู่ร่วมกันตลอด ๓ เดือน ทำในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ของทุกปี ในวันนั้นพระสงฆ์ไม่ต้องสวดพระปาฏิโมกข์ แต่ให้ทำปวารณา แทน

ระเบียบพิธี

การทำปวารณากรรมในวันออกพรรษา มีระเบียบปฏิบัติเป็นธรรมเนียมดังต่อไปนี้

- พระภิกษุและสามเณรทุกรูปห้ามครองผ้าให้เรียบร้อย พร้อมกันที่พระอุโบสถ

- ทำวัตรสวดมนต์ตามธรรมเนียมของแต่ละวัด

- ตัวแทนของคณะสงฆ์ขึ้นนั่งบนตั่งที่สวดพระปาฏิโมกข์ ชี้แจงเรื่องการทำ

ปวารณา

กรรม บอกรูปพรรณและบุพกิจ ตั้งญัตติสวดปวารณากรรม

- คณะสงฆ์ปวารณากันตามพรรษา เริ่มตั้งแต่พรรษามากที่สุดไปหาพรรษาน้อย

- เมื่อปวารณาแล้ว พระภิกษุต้องอยู่รักษารাত্রีอีกหนึ่งคืนในวัดที่จำพรรษานั้น

จึงจะไป

ค้างคืนที่อื่นได้

ปัญหาและเฉลยกุศลพิธี

๑. สถานที่เช่นไรที่พระพุทธเจ้าห้ามพระภิกษุอยู่จำพรรษา ?

ก. ในถ้ำ

ข. ในโพรงไม้กลางแจ้ง

ค. ในเรือนว่าง

ง. ในศาลาร้าง

๒. วันเข้าพรรษาตรงกับวัน... ?

ก. ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๘

ข. แรม ๑ ค่ำ เดือน ๘

ค. ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘

ง. แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๘

๓. วันมหาปวารณา ตรงกับวัน... ?

ก. ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒

ข. ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑

ค. แรม ๑ ค่ำ เดือน ๙

ง. แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๑๒

๔. ข้อใดไม่ใช่กุศลพิธี ?

ก. พิธีออกพรรษา

ข. พิธีทำวัตรสวดมนต์

ค. พิธีสังฆกรรมอุโบสถ

ง. พิธีสวดพระพุทธรูป

๕. ฤกษ์วัสสูปนายิกา มีกำหนดกี่วัน ?

ก.๓๐ วัน

ข. ๖๐ วัน

ค.๕๐ วัน

ง.๑๒๐ วัน

๖.ข้อใดเกี่ยวข้องกับวันออกพรรษาโดยตรง ?

ก.การถือศีล

ข.การทำสามัคคีธรรม

ค.การฟังธรรม

ง.การปวารณา

๗.การจำพรรษามีมาตั้งแต่สมัยไหน ?

ก.ปฐมโพธิกาล

ข.มัชฌิมโพธิกาล

ค.ปัจฉิมโพธิกาล

ง.หลังพุทธกาล

๘.แบบแผนที่ผู้นับถือพระศาสนาพึงปฏิบัติ เรียกว่าอะไร ?

ก.ศาสนพิธี

ข.บุญพิธี

ค.ทานพิธี

ง.กุศลพิธี

๙.คำนมัสการพระรัตนตรัย เริ่มต้นด้วยคำว่า ?

ก.นะ โม ตัสสะ ะคะวะระ โตะ...

ข.อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ะคะวา...

ค.โย โส ตะถาคะโต อะระหัง...

ง.โย โส สะวากขาโต...

๑๐.พิธีกรรมต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับการอบรมความดีงามทางพระพุทธศาสนา หมายถึงข้อใด ?

ก.ศาสนพิธี

ข.บุญพิธี

ค.ทานพิธี

ง.กุศลพิธี

๑๑.คำว่า “วัสสุปนายิกา” เกี่ยวข้องกับวันอะไร ?

ก.วันเข้าพรรษา

ข.วันออกพรรษา

ค.วันมหาปวารณา

ง.วันเข้าเขตกฐินกาล

๑๒. “ภิกษุจะอยู่กับที่ ไม่ออกไปค้างแรมที่อื่น” ตรงกับข้อใด ?

ก.การทำสามัคคีธรรม

ข.การอยู่จำพรรษา

ค.การถือศีลอุโบสถ

ง.การทำสังฆอุโบสถ

๑๓.การทำสามัคคีธรรม มีความหมายว่าอย่างไร ?

ก.การขอขมาโทษต่อกัน

ข.การว่ากล่าวตักเตือนกัน

ค.การถือศีลกับอาจารย์

ง.การแสดงความบริสุทธิ์

๑๔.วันมหาปวารณา ตรงกับข้อใด ?

หมวดที่ ๒

บุญพิธี

บุญพิธี

พิธีทำบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัว หรือในวันสำคัญต่าง ๆ ของคนไทย เพื่อเป็นสิริมงคล เรียกว่า บุญพิธี มี ๒ ประเภท คือ ทำบุญงานมงคล และทำบุญงานอวมงคล แต่ในที่นี้เป็นระเบียบ พิธีที่พระสงฆ์ควรรู้และปฏิบัติให้ถูกต้อง แบ่งออกเป็น ๕ พิธี คือ

๑. พิธีทำบุญตักบาตรเทโวโรหณะ
๒. พิธีเจริญพระพุทธมนต์
๓. พิธีสวดพระพุทธมนต์
๔. พิธีสวดพระอภิธรรม
๕. พิธีสวดมาติกา
๖. พิธีสวดแจ้ง
๗. พิธีสวดถวายพรพระ
๘. พิธีอนุโมทนากรรมต่าง ๆ
๙. พิธีแสดงพระธรรมเทศนา

๑. พิธีทำบุญตักบาตรเทโวโรหณะ

วันเทโวโรหณะ คือ วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากเทวโลก หลังจากที่เสด็จขึ้นไปจำพรรษาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อตรัสพระอภิธรรมเทศนาโปรดพระพุทธรูปมารดา จนครบ ๓ เดือน พอออกพรรษาเสด็จกลับมายังมนุษย์โลก โดยเสด็จลงมาทางบันไดแก้วที่ประตูเมืองสังกัสสนคร ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นวันมหาปวารณา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วันพระเจ้าเปิดโลก คือ พระพุทธเจ้าทรงเปิดโลกทั้ง ๓ ได้แก่ มนุษย์ เทวดา และนรกให้มีโอกาสมองเห็นซึ่งกันและกัน โทษต่าง ๆ ในนรกได้หยุดระงับชั่วคราว เป็นวันที่สงบเย็นของโลกทั้ง ๓ เช้าวันรุ่งขึ้นแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ชาวพุทธนิยมตักบาตรด้วยข้าวปลาอาหารแห้ง ผู้ที่ใส่บาตรไม่ถึงทำข้าวสาเลีห่อเป็นมัด ๆ บ้าง ทำเป็นปิ่น ๆ บ้าง แล้วโยนลงในบาตร เป็นเหตุนิยมทำข้าวต้มลูกโยนในการตักบาตรวันเทโวโรหณะ จนกลายเป็นประเพณีนิยมมาถึงทุกวันนี้

ระเบียบพิธี

๑. ก่อนถึงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันทำบุญตักบาตรวันเทโวโรหณะ ทางวัดควรเตรียมการดังนี้

-เตรียมรถหรือคานหามพระพุทธรูป เพื่ออัญเชิญนำหน้าคณะสงฆ์ในการรับบิณฑบาต

-เตรียมพระพุทธรูป ๑ องค์ ให้พอเหมาะกับรถหรือคานหาม แต่ขอให้เป็นพระพุทธรูปปางประทับยืน

-จัดสถานที่สำหรับบิณฑบาต

-แจ้งกำหนดการต่าง ๆ ให้ทราบ

๒. สำหรับชาวพุทธเมื่อทราบกำหนดการต่าง ๆ จากทางวัดแล้ว ควรเตรียมการดังนี้

-จัดเตรียมอาหารสำหรับใส่บาตรให้พร้อม

-เมื่อถึงเวลาแล้วนำอาหารไปวัดวางในที่ทางวัดจัดเตรียมไว้ให้

-เมื่อขบวนของคณะสงฆ์มาถึง นำอาหารใส่บาตรของพระพุทธรูปไปตามลำดับจนครบคณะสงฆ์

-ถ้ามีพระกรรมเทศนาที่วัดจะอยู่ฟังเทศน์ก่อนหรือว่ากลับบ้านก็ได้ เป็นอันเสร็จพิธี

๒. พิธีเจริญพระพุทธรมณฑ์

เจริญพระพุทธรมณฑ์ หมายถึง การที่พระสงฆ์จำนวนหนึ่งร่วมกันสาธยายมณฑ์ในพิธีทำบุญต่างๆ ถ้าเป็นงานมงคลเรียกว่า “เจริญพระพุทธรมณฑ์” ถ้าเป็นงานอวมงคลเรียกว่า “สวดพระพุทธรมณฑ์” บทพระพุทธรมณฑ์ที่คณะสงฆ์ใช้ในงานมงคลต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

๑. เจ็ดตำนาน

๒. สิบสองตำนาน

๓. ชัมมจักกัปปวัตตนสูตร

๔. มหาสมยสูตร

๕. โขขณกสูตร

๖. คิริमानนทสูตร

๗.มหาสติปัญญาสูตร

๘.ชัยมงคลคาถา

๙.กาถาจุดเทียนชัย และกาถาคับเทียนชัย

ระเบียบพิธี

๑.งานมงคลทั่วไป เช่นงานฉลองหรือว่างานทำบุญ เพื่อต้องการความเป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง การเจริญพระพุทธมนต์นิยมใช้บท “เจ็ดตำนาน” พระสูตรหรือว่าพุทธภาษิต ในบทเจ็ดตำนานมีอาณภาพในทางป้องกันภัยพิบัติต่าง ๆ เรียกว่า “พระปริตร” มีบทให้เลือกสวดดังต่อไปนี้

-มงคลสูตร

-รัตนสูตร

-กรณียเมตตสูตร

-จันทรปริตร

-โมรปริตร

-ธชัคคปริตร หรือ ธชัคคสูตร

-อาณานาฎยปริตร

-โพชฌนคปริตร

บทพระปริตรเหล่านี้จะใช้สวดบทเต็มหรือว่าบทย่อ ประชานสงฆ์ต้องพิจารณาดูว่าเป็นงานเล็กหรืองานใหญ่ มีเวลามากหรือน้อย ให้พิจารณาตามสมควร แต่จะเว้นไม่สวดบทมงคลสูตร และบทรัตนสูตรไม่ได้

๒.งานมงคลเฉพาะกรณี ที่นิยมทำกันทั่วไปมีอยู่ ๕ งาน คือ

-งานฉลองพระบวชใหม่

-งานมงคลสมรส

-งานทำบุญอายุ

-งานทำบุญเอาฤกษ์ชัยมงคล

-งานทำบุญต่อนาม

งานมงคลเหล่านี้ มีระเบียบพิธีเจริญพระพุทธมนต์โดยเฉพาะ เช่น งานมงคลฉลองพระบวชใหม่ จะจัดที่บ้านหรือที่วัดก็ได้ แต่นิยมจัดที่วัดเป็นส่วนมาก โดยมีกร

เจริญพระพุทธมนต์บทเจ็ดตำนานก่อนถวายภัตตาหารแก่คณะสงฆ์ สำหรับพระบวชใหม่ควรปฏิบัติตัวดังนี้

- ครองผ้าให้เรียบร้อย
- จุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัยก่อนเจริญพระพุทธมนต์
- ประนมมือในเวลาพระเจริญพระพุทธมนต์
- ตัดบาตรและถวายภัตตาหารแก่คณะสงฆ์
- ถวายไทยธรรม
- กรวดน้ำ

๓. พิธีสวดพระพุทธมนต์

สวดพระพุทธมนต์ หมายถึง การที่พระสงฆ์จำนวนหนึ่งรวมกันสวดมนต์ในการทำบุญงานอวมงคล ไม่ต้องตั้งบาตรน้ำมนต์และวงด้วยสายสิญจน์ งานอวมงคลแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. งานทำบุญหน้าศพ
๒. งานทำบุญอัฐิ

ระเบียบพิธี

งานทำบุญหน้าศพ เป็นการทำบุญในขณะที่ยังตั้งศพไว้ที่บ้านหรือที่วัด มี ๔ ลักษณะ คือ

๑. ทำบุญ ๗ วันหลังจากการเสียชีวิต เรียกว่า “ทำบุญสัตตมวาร” หรือว่า ทักษิณานุสรณ์
๒. ทำบุญทุก ๆ ๗ วัน ก่อนครบ ๕๐ วัน หรือ ๑๐๐ วัน เรียกว่า “ทักษิณานุปทาน”
๓. ทำบุญครบ ๕๐ วัน และครบ ๑๐๐ วัน
๔. ทำบุญเปิดศพก่อนทำพิธีฌาปนกิจ

งานบุญหน้าศพทั้ง ๔ ลักษณะนี้ฝ่ายเจ้าภาพควรเตรียมการให้พร้อมก่อนดังนี้

- อาราธนาพระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ นิยมนิมนต์เลขคู่ คือ ๘ รูป หรือ ๑๐ รูป
- เตรียมพระพุทธรูป โต๊ะหมู่และเครื่องบูชา
- ตกแต่งสถานที่ทำพิธีให้สะอาดเรียบร้อย

- ไม่ต้องตั้งภาชนะทำน้ำมนต์ และไม่มียางด้วยสายสิญจน์
- เตรียมสายโยงหรือกุญญาโยงต่อจากศพ เพื่อใช้บังสุกุล
- ปูลาดอาสนะสำหรับพระสงฆ์
- เตรียมเครื่องรับรองพระสงฆ์
- เตรียมอาหารหวานคาวและเครื่องไทยธรรม

เมื่อคณะสงฆ์มาถึงบริเวณพิธีแล้วควรทำดังนี้

- นิมนต์คณะสงฆ์นั่งบนอาสนะที่จัดเตรียมไว้
- ประเคนเครื่องรับรอง เช่น น้ำชา น้ำร้อน เป็นต้น
- เมื่อได้เวลาแล้ว พิธีกรเชิญตัวแทนจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย และจุดเทียนธูป

หน้าศพ

- อาราธนาศีลและรับศีล
- นั่งฟังพระสงฆ์สวดพระพุทธรมณต์
- กล่าวคำถวายภัตตาหารเป็นสังฆทาน ช่วยกันประเคนภัตตาหาร
- เมื่อพระฉันเสร็จแล้ว พระชกผ้าบังสุกุล ถวายเครื่องไทยธรรม
- พระให้พร เจ้าภาพกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ตาย
- กราบคณะสงฆ์ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

ฝ่ายคณะสงฆ์ควรเตรียมตัวให้พร้อมดังนี้

- ห่มผ้าให้เรียบร้อย
- ใช้พัดให้เหมาะแก่งานศพ
- ทำบุญ ๗ วัน สวดอนัตตลักขณสูตร
- ทำบุญ ๑๐๐ วัน หรือทำบุญหน้าวันปลงศพ สวดธรรมนิยามสูตร
- ทำบุญศพในวาระอื่นจากที่กล่าวนี้ จะสวดสูตรใดก็ได้แล้วแต่ความประสงค์ของ

เจ้าภาพ หรือหัวหน้านำสวด แต่มีธรรมเนียมอยู่ว่า ไม่สวดบทเจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน
ธรรมจักร มหาสมัย

งานทำบุญอัฐิ

ทำบุญอัฐิ หมายถึง การทำบุญหลังจากเผาศพแล้ว นิยมทำกันอยู่ ๓ ลักษณะ คือ

๑. ทำบุญฉลองอัฐิที่นำมาไว้ที่บ้านหรือที่วัด

๒.ทำบุญ ๗ วัน หลังจากเผาศพ

๓.ทำบุญให้ผู้ตายครบรอบ ๑ ปี

การทำบุญอุทิศระเบียบพิธีต่าง ๆ เหมือนกับการทำบุญหน้าศพ ตั้งแต่ตอนทำบุญนำโกศอัฐิ หรือว่ารูปถ่ายของผู้ตายแทนอัฐิก็ได้ จัดที่วางไว้ต่างหากกับพระพุทธรูป บทสวดต่าง ๆ ที่ใช้สวดก็เหมือนกับงานทำบุญหน้าศพ

๔.พิธีสวดพระอภิธรรม

สวดอภิธรรม หมายถึง การทำบุญงานอวมงคลเกี่ยวเนื่องกับศพ ตั้งแต่วันที่เสียชีวิตจนถึงวันเผาศพ นิยมจัดให้มีพิธีสวดพระอภิธรรม ประกอบงานทำบุญหน้าศพ ด้วย การสวดพระอภิธรรมมี ๒ อย่าง คือ

๑.สวดประจำคืนหน้าศพ

๒.สวดพระอภิธรรมหน้าไฟ

ระเบียบพิธี

๑.การสวดประจำคืนหน้าศพ

-จัดสถานที่ให้สะอาดเรียบร้อย

-เตรียมอาสนะสำหรับพระสงฆ์

-เตรียมพระพุทธรูป โต๊ะหมู่บูชา ตู้พระธรรม ภูเขาโยง ถ้าไม่มีใช้สายสิญจน์แทน

ก็ได้ ตาลปัตร

-การนิมนต์พระ นิมนต์เป็นชุด คือ ๔ รูป

-เตรียมปัจจัยไทยธรรม

๒.สวดพระอภิธรรมหน้าไฟ

-นิยมสวดในขณะที่ทำการเผาศพ

-นิมนต์พระสงฆ์ ๔ รูปมาสวด

-พอลูกไฟพระสงฆ์เริ่มสวดพระอภิธรรม

การสวดพระอภิธรรมประจำคืนหน้าศพเมื่อคณะสงฆ์มาถึงบริเวณพิธีควรทำดังนี้

-นิมนต์คณะสงฆ์นั่งบนอาสนะ

- ประเคนเครื่องรับรองมีน้ำปานะ น้ำชา เป็นต้น
- พอถึงเวลาอันสมควร พิธีการเชิญประธานในพิธีจุดเทียนธูป บูชาพระรัตนตรัย และจุดเทียนธูปหน้าศพ หน้าตู้พระธรรม
- พิธีการนำกราบคณะสงฆ์ อาราธนาศีล รับศีล
- อาราธนาธรรม
- ประธานสงฆ์ทำสวดพระอภิธรรม
- เมื่อสวดจบแล้ว ดิถีญาโอง ไว้ด้านหน้าพระสงฆ์ คณะสงฆ์จับตาลปัตรพิจารณา ผ้าบังสุกุล
- เจ้าภาพและตัวแทนถวายปัจจัยไทยธรรมแก่คณะสงฆ์
- คณะสงฆ์ให้พร เจ้าภาพกรวดน้ำ
- พิธีกรนำกราบคณะสงฆ์ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

๕. พิธีสวดมตिका

การสวดมตिका หมายถึง การสวดบทมตिकाของพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ หรือที่เรียกกันว่า “สตัดป์ปรณาภิธรรม” ซึ่งมีการบังสุกุลเป็นพิธีสุดท้าย เป็นประเพณีนิยมจัดให้พระสงฆ์สวดในงานทำบุญหน้าศพ มี ๒ ประเภท คือ

๑. สวดในงานหลวง เรียกว่า “สตัดป์ปรณ”
๒. สวดในงานราษฎร์ธรรมดาทั่วไป เรียกว่า “สวดมตिका”

ระเบียบพิธี

ระเบียบพิธี หรือ พิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายเจ้าภาพ เหมือนกับพิธีสวดพระอภิธรรม

๖. พิธีสวดแจง

การสวดแจง หมายถึง การนิมนต์พระสงฆ์เป็นจำนวนมากให้สวดสังคีตึกถา ซึ่งเป็นหัวข้อพระไตรปิฎกในการทำสังคายนาครั้งแรก เรียกโดยทั่วไปว่า “เทศน์แจง” จะเทศน์ธรรมาสน์เดียวหรือว่า ๓ ธรรมาสน์ก็ได้ นิมนต์พระ ๕๐๐ รูป ตามจำนวนสงฆ์ที่ทำสังคายนาครั้งแรก หรือว่านิมนต์ตามกำลังของเจ้าภาพ

ระเบียบพิธี

การสวดเจมนิยมจัดให้มีก่อนทำพิธีเผาศพ มีระเบียบพิธีดังนี้

-จัดสถานที่ให้เรียบร้อย มีธรรมาสน์สำหรับพระเทศน์ และอาสนะสงฆ์ตามจำนวนที่นิมนต์

-คณะสงฆ์ไปถึงพิธีก่อนเวลา ขึ้นนั่งประจำที่ตามลำดับพรรษา

-พระผู้เทศน์ขึ้นธรรมาสน์เทศน์ เริ่มตั้งแต่ นโม เป็นต้นไป ทุกรูปนั่งประนมมือฟังด้วยความเคารพ เมื่อผู้เทศน์เผด็จให้สวด ฟังสวดพร้อมกัน สวดบทนมัสการ สวดบาลีพระวินัยปิฎก สวดบาลีพระสุตตันตปิฎก สวดบาลีพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์

-เมื่อเทศน์จบคณะสงฆ์พิจารณาบังสุกุล

-เจ้าภาพถวายปัจจัยไทยธรรม

-พิธีกรนำกราบคณะสงฆ์ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

๘. พิธีสวดถวายพรพระ

การสวดถวายพรพระ หมายถึง การเจริญพระพุทธมนต์ด้วยบทพาหุง.....ก่อนถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ ต่อเนื่องจากพิธีเจริญพระพุทธมนต์ หรือสวดพระพุทธมนต์ ก่อนฉันภัตตาหารพระภิกษุสงฆ์ต้องทำพิธีสวดถวายพรพระก่อนทุกครั้ง มีพิธีสวดตามธรรมเนียมอยู่ ๒ อย่าง คือ

๑. สวดถวายพรพระกรณีสามัญ ใช้สวดในงานทำบุญทั่วไป คือ งานมงคล และงานอวมงคล

๒. สวดถวายพรพระกรณีพิเศษ ใช้สวดในงานพระราชพิธีที่ประกอบด้วยพระฤกษ์ เช่น พระฤกษ์สร้างพระราชพิธีฉัตรมงคล เป็นต้น

ระเบียบพิธี

๑. สวดถวายพรพระกรณีสามัญ มีระเบียบพิธีดังนี้

-เมื่อคณะสงฆ์มาถึงบ้าน นิมนต์นั่งบนอาสนะ

-ถวายเครื่องรับรองมีน้ำปานะ น้ำชา เป็นต้น

-เจ้าภาพจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย ถ้าทำบุญหน้าศพ จุดเทียนธูปหน้าศพด้วย

-อาราธนาศีล รับศีล

-ประธานสงฆ์สวดบทถวายพรพระไปตามลำดับ

-ถ้ามีตักบาตร เช่น ฉลองพระบวชใหม่ หรืองานแต่งงาน พอพระเริ่มสวดบทพา

หุง.....

เจ้าภาพฟังตักบาตรในระหว่างนี้ พอพระสวดจบ ยกอาหารไปประเคนพระ

-เมื่อนั้นเสร็จแล้ว ถวายปัจจัยไทยธรรม

-รับพรพระ กรวดน้ำอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้มีพระคุณ

-พิธีกรนำกราบพระ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

๒.สวดถวายพรพระกรณีพิเศษ เช่น พระฤกษ์สร้างในพระราชพิธีฉัตรมงคล ระเบียบสวดถวายพรพระก่อนรับพระราชทานฉัน มีดังนี้

-สังฆการีอาราธนาศีล ประธานสงฆ์แจกสายสิญจน์แล้วตั้งพัดถวายศีล

-จบถวายศีลแล้ว ได้ฤกษ์เจ้าพนักงานลั่นฆ้องชัยประ โคมแตรสังข์ พระสงฆ์เริ่ม

สวดบท

ชยันโต... หลายจบจนเสร็จพิธี และ ภาต....

-สวดจบแล้วพอใกล้เวลานั้น ฟังสวดบทถวายพรพระไปจนจบตั้งแต่บท นะ โม...

อิติปิโส...

เป็นต้นไป

-ถวายภัตตาหาร

-ถวายปัจจัยไทยธรรม

-พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา เป็นอันเสร็จพิธี

๘.พิธีอนุโมทนากรณีต่าง ๆ

การอนุโมทนากรณีต่าง ๆ หมายถึง ธรรมเนียมของพระภิกษุและสามเณร เมื่อรับถวายปัจจัยไทยธรรม หรืออาหารหวานคาวจากญาติโยมแล้ว จะต้องทำพิธีอนุโมทนาทานนั้น พิธีอนุโมทนาแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ

๑.สามัญอนุโมทนา

๒.วิเสสอนุโมทนา

ระเบียบพิธี

๑.สามัญอนุโมทนา

- ในงานต่าง ๆ มีพระสงฆ์หลายรูป ประธานสงฆ์ตั้งพัดสวดบทว่า ยถา... องค์ที่ ๒ รับ สัพพัตติโย... แล้วสวดพร้อมกันจนจบ
- เมื่อรับพรพระเสร็จแล้ว กราบ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

๒.วิเสสอนุโมทนา คือ การอนุโมทนาด้วยบทพิเศษเฉพาะ เช่น ถวายผ้ากฐิน เป็นต้น

- คณะสงฆ์อนุโมทนาเหมือนสามัญอนุโมทนาทั่วไป ยถา.... สัพพิตี....
- สวดบท กาลเ... ไปจนจบ และสวดบท ภาต...
- เมื่อรับพรพระเสร็จแล้วกราบ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

๕.พิธีแสดงพระธรรมเทศนา

การแสดงพระธรรมเทศนา หมายถึง การที่พระสงฆ์บรรยายให้ความรู้แก่ชาวพุทธที่อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔ เพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้ชาวพุทธปฏิบัติตนถูกต้องอยู่ในหลักศีลธรรมอันดีงาม การแสดงพระธรรมเทศนามีอยู่ ๒ อย่าง คือ

๑.แสดงพระธรรมเทศนาแบบธรรมดา

๒.แสดงพระธรรมเทศนาแบบปฐกา-วิสันนา การแสดงตั้งแต่ ๒ รูปขึ้นไป

การแสดงพระธรรมเทศนาที่นิยมทำกัน มี ๔ ลักษณะ คือ

๑.แสดงพระธรรมเทศนาในงานบุญ คือ งานมงคลต่าง ๆ

๒.แสดงพระธรรมเทศนาตามกาลนิยม คือ งานวันธรรมสวนะ และวันสำคัญทาง

พระพุทธศาสนา

๓.แสดงพระธรรมเทศนาพิเศษ คือ การสั่งสอนเป็นหมู่คณะ

๔.แสดงพระธรรมเทศนามหาชาติ คือ การเทศน์เรื่องเวสสันดรชาดก

ระเบียบพิธี

การแสดงพระธรรมเทศนา ทั้ง ๔ ลักษณะนี้ มีระเบียบปฏิบัติดังต่อไปนี้

- เจ้าภาพเตรียมธรรมาสน์ให้พร้อม
- เมื่อผู้เทศน์มาถึงนิมนต์ขึ้นบนธรรมาสน์
- ถวายน้ำ
- เจ้าภาพจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย

- อาราธนาศีล ให้ศีล
- อาราธนาธรรม
- ผู้เทศน์ ๆ ตามเรื่องที่เหมาะหรือตามเรื่องที่เหมาะจะจง
- เมื่อเทศน์จบอนุโมทนาด้วยบท ยถา.... สัพพี...
- ถวายปัจจัยไทยธรรม
- ต่อจากนั้นถ้ามีสวดมนต์อย่างอื่นต่อก็ทำไปตามระเบียบพิธีของแต่ละงาน
- พิธีกรนำสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย กราบพระ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

ปัญหาและเฉลย บุญพิธี

๑. พิธีสวดถวายพรพระ จัดเป็นพิธีอะไร ?

ก. กุศลพิธี	ข. บุญพิธี
ค. ภาวนาพิธี	ง. พิธีสวดพระพุทธรูป
๒. การที่พระสงฆ์สาธยายมนต์ในงานมงคล เรียกว่า... ?

ก. เจริญพระพุทธรูป	ข. สวดพระพุทธรูป
ค. ถวายพรพระ	ง. การบริกรรมมนต์
๓. การสวดพระปริตรใช้บทไหนดับเทียนน้ำมัน ?

ก. รัตนสูตร	ข. กรณียเมตตสูตร
ค. ขันธปริตร	ง. โมรปริตร
๔. พิธีทำบุญตักบาตรเทโว ทำกันในวันไหน ?

ก. ขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑๑	ข. ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑
ค. แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑	ง. แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑
๕. การเทศน์มหาชาติ ท่านนำเนื้อความมาจากไหน ?

ก. พระวินัยปิฎก	ข. พระสุตตันตปิฎก
ค. พระอภิธรรมปิฎก	ง. เกจิอาจารย์แต่งขึ้น
๖. การที่พระสงฆ์ร่วมกันสาธยายมนต์ในงานอวมงคลเรียกว่าอะไร ?

ก. เจริญพระพุทธรูป	ข. สวดพระปริตร
ค. สวดมนต์	ง. สวดพระพุทธรูป
๗. วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากเทวโลก เรียกว่าวันอะไร ?

ง.วันที่พระพุทธเจ้าออกพรรษา

๒๕.ข้อใด จัดเป็นงานอวมงคล ?

- ก.ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ข.ทำบุญอุทิศผู้ตาย
ค.ทำบุญทอดกฐิน ง.ทำบุญฉลองเมรุ

๒๖.การเทศน์ตามกาลนิยม คืออย่างไร ?

- ก.เทศน์วันธรรมสวนะ ข.เทศน์สอนประชาชน
ค.เทศน์งานศพ ง.เทศน์ปัจฉาวิสาขนา

๒๗.การเทศน์แจง นิยมให้มีในงานบุญพิธีอะไร ?

- ก.งานทอดผ้าป่า ข.งานทอดกฐิน
ค.งานทำบุญอายุ ง.งานฌาปนกิจศพ

๒๘.การเจริญพระพุทธมนต์ในงานมงคล นิยมใช้พระสงฆ์กี่รูป ?

- ก.๔ รูป ข. ๘ รูป
ค.๑๐ รูป ง.๒๐ รูป

๒๙.การขอให้พระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งเป็นผู้ให้ศีล เรียกว่าอะไร ?

- ก.การขอบวช ข.การอาราธนาศีล
ค.การรักษาศีล ง.การสมาทานศีล

๓๐.ข้อใด เป็นอานุภาพของพระปริตร?

- ก.ให้ร่ำรวยเงินทอง ข.ให้มีอายุยืนหมื่นปี
ค.ขจัดทุกข์ ภัย โรค ง.เจริญด้วยยศศักดิ์

เฉลย

๑.บ	๒.ก	๓.ก	๔.บ
๕.บ			
๖.ง	๗.บ	๘.ก	๙.ง
๑๐.ก			
๑๑.บ	๑๒.ก	๑๓.ก	๑๔.ก
๑๕.บ			

๑๖.ง	๑๗.ง	๑๘.ง	๑๙.ก
๒๐.ก			
๒๑.ง	๒๒.ก	๒๓.ก	๒๔.ก
๒๕.ง			
๒๖.ก	๒๗.ง	๒๘.ง	๒๙.ง
๓๐.ก			

ห
ม
ด
ที่
๓

ทานพิธี

ทานพิธี

พิธีถวายทานต่าง ๆ เรียกว่า ทานพิธี การถวายทาน คือ การให้วัตถุหรือสิ่งของที่ควรให้ หรือสิ่งของที่ควรแก่ภิกษุใช้สอยด้วยความเต็มใจ ในที่นี้ของที่ควรถวายเป็นพิธีมีอยู่ ๑๖ อย่าง คือ

๑. พิธีถวายสังฆทาน
๒. พิธีถวายสลากภัต
๓. พิธีตัดบาตรข้าวสาร
๔. พิธีตัดบาตรน้ำผึ้ง
๕. พิธีถวายเสนาสนะ กุฏิ วิหาร
๖. พิธีถวายศาลาโรงธรรม
๗. พิธีถวายผ้าวัสสิกสาฎก
๘. พิธีถวายผ้าจํานำพรรษา
๙. พิธีถวายผ้าอังเจกจีวร
๑๐. พิธีทอดผ้าป่า
๑๑. พิธีถวายผ้ากฐิน

๑๒.พิธีถวายรูปเทียนดอกไม้

๑๓.พิธีลอยกระทง

๑๔.พิธีถวายธงเพื่อบูชา

๑๕.พิธีถวายเวจกุฎี

๑๖.พิธีถวายสะพาน

๑.พิธีถวายสังฆทาน

สังฆทาน คือทานที่ถวายแก่สงฆ์โดยไม่เจาะจงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การจัดภัตตาหารถวายพระสงฆ์ ไม่เกี่ยวกับการถวายทานวัตถุอย่างอื่น เรียกว่า ถวายสังฆทาน มีแบบแผนมาตั้งแต่ในสมัยพุทธกาล ในครั้งนั้นท่านแบ่งสังฆทานเป็น ๗ ประการ คือ

๑.ถวายแก่หมู่ภิกษุและภิกษุณี มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข

๒.ถวายแก่หมู่ภิกษุ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข

๓.ถวายแก่หมู่ภิกษุณี มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข

๔.ถวายแก่หมู่ภิกษุและภิกษุณี ไม่มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข

๕.ถวายแก่หมู่ภิกษุ ไม่มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข

๖.ถวายแก่หมู่ภิกษุณี ไม่มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข

๗.ร้องขอต่อสงฆ์ให้ส่งใคร ๆ ไปรับแล้วถวายแก่ผู้นั้น

๒.พิธีถวายสลากภัต

สลากภัต คือ ภัตตาหารที่ถวายตามสลาก หรือโดยวิธีการจับฉลาก นิยมทำกันในสมัยที่ผลไม้ ออกผลมาก ทายกทายิกาจัดอาหารหวานคาวและผลไม้ที่ออกในฤดู นำไปรวมกันที่วัดจัดเป็นส่วน ๆ เขียนชื่อหรือว่าเลขประจำตัวของคนใส่กระดาษแล้วม้วนไปให้พระภิกษุและสามเณรจับ จับได้ของคนใดก็รับของคนนั้น พระสงฆ์ให้พร ยถา... สัพพี..... เป็นอันเสร็จพิธี

๓.พิธีตักบาตรข้าวสาร

ตักบาตรข้าวสาร คือ การถวายข้าวสาร โดยการใส่บาตร เพื่อให้เก็บไว้หุงต้มในยามอาหารขาดแคลน การตักบาตรข้าวสารถวายเป็นสังฆทานบ้าง ถวายเป็นปาฏิบุคลิก

ทานบ้าง ตามความประสงค์ของเจ้าภาพ และนิยมจัดในช่วงเข้าพรรษา จัดเป็นทานมัยใน บุญกิริยาวัตถุ ๓ พิธีตักบาตรข้าวสารนี้นิยมทำกันแพร่หลายในสมัยรัชกาลที่ ๕ คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๔. พิธีตักบาตรน้ำผึ้ง

ตักบาตรน้ำผึ้ง คือ การถวายน้ำผึ้งให้แก่พระภิกษุสงฆ์ จัดเป็นเภสัชทาน และกาลทานอย่างหนึ่ง ส่วนมากนิยมถวายในวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๑๐ พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระภิกษุรับและฉันเป็นเภสัชได้ในเวลาวิกาล เพื่อรักษาโรคที่เกิดขึ้นแก่พระภิกษุทรงอนุญาตไว้ ๕ ชนิด คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อ

๕. พิธีถวายเสนาสนะ กุฏิ และวิหาร

ถวายเสนาสนะ กุฏิ และวิหาร คือ การถวายสถานที่พักอาศัย หรือสถานที่ทำกิจกรรมของสงฆ์ที่สร้างไว้ภายในวัด โดยถวายเป็นของสงฆ์ไม่เจาะจงผู้ใดผู้หนึ่ง โดยมากนิยมสร้างให้เสร็จก่อนเข้าพรรษา เพื่อพระภิกษุและสามเณรทันอยู่ภายในพรรษา เศรษฐีชาวเมืองราชคฤห์คนหนึ่งเป็นผู้สร้างกุฏิถวายสงฆ์ ๖๐ หลังเป็นคนแรก เมื่อสร้างเสร็จแล้วทำพิธีถวายแก่คณะสงฆ์ พระสงฆ์อนุโมทนาด้วยบท ยถา.... สัพพี.... เจ้าภาพพึงกรวดน้ำรับพรพระ เป็นอันเสร็จพิธี

๖. พิธีถวายศาลาโรงธรรม

ศาลาโรงธรรม คือ ศาลาเป็นที่ฟังธรรมหรือแสดงธรรม หรือใช้เป็นสถานที่เล่าเรียนศึกษาพระธรรมวินัยของพระภิกษุและสามเณร เมื่อสร้างเสร็จแล้ว ทำพิธีถวายแก่คณะสงฆ์ พระสงฆ์อนุโมทนาด้วยบท ยถา... สัพพี... เจ้าภาพพึงกรวดน้ำ รับพรพระ เป็นอันเสร็จพิธี

๗. พิธีถวายผ้าวัสสิกสาฎก

ผ้าวัสสิกสาฎก คือ ผ้าที่พระภิกษุใช้นุ่งในเวลาอาบน้ำฝน นิยมเรียกกันทั่วไปว่า “ผ้าอาบ” เป็นผ้าที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระภิกษุรับได้ก่อนเข้าพรรษา ๑ เดือน คือ ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๗ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ นางวิสาขาเป็นคนแรกที่ถวายผ้าอาบน้ำฝน

๘.พิธีถวายผ้าจํานำพรรษา

ผ้าจํานำพรรษา คือ ผ้าที่ถวายแก่พระภิกษุผู้อยู่จําพรรษาครบ ๓ เดือน มีเวลา กำหนดให้ถวายได้ ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ซึ่งเป็นเขต จีวรกาล ถ้าหากถวายนอกจากเวลาที่กำหนดนี้ ไม่จัดเป็นผ้าจํานำพรรษา

๙.พิธีถวายผ้าอํจเจกจีวร

ผ้าอํจเจกจีวร คือ ผ้าจํานำพรรษาที่ทายกผู้ถวายรีบด่วนถวายก่อนกำหนด คือ ทายกมีกิจธุระที่จะต้องไปทำในที่อื่น ไม่สามารถถวายในช่วงออกพรรษาได้ ทรงอนุญาต ให้พระภิกษุรับได้ ๑๐ วัน ก่อนออกพรรษา คือตั้งแต่วันขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันออกพรรษา

๑๐.พิธีทอดผ้าป่า

ผ้าป่า หรือ ผ้าบังสุกุล คือผ้าที่เป็นฝุ่นไม่มีเจ้าของหวงแหน ทิ้งอยู่ตามป่าช้าบ้าง ตามถนนบ้าง และแขวนอยู่ตามกิ่งไม้บ้าง หรือผู้ที่เอาอุทิสวางไว้แทบเท้า เรียกว่า “ผ้าป่า” การทอดผ้าป่ามีมาตั้งตาสัมัยพุทธกาล ทรงอนุญาตให้พระภิกษุแสวงหาผ้าบังสุกุลได้ การถวายผ้าป่าไม่ได้กำหนดกาลเวลาไว้ สามารถทอดถวายได้ตลอดตามความประสงค์ ของเจ้าภาพ

๑๑.พิธีถวายผ้ากฐิน

ผ้ากฐิน คือผ้าที่พระพุทธรองค์ทรงอนุญาตให้พระภิกษุผู้อยู่จําพรรษาครบ ๓ เดือน แล้วรับมานุ่งห่มได้ เป็นผ้าที่ถวายตามกาล จะถวายทั่วไปเหมือนกับผ้าอย่างอื่นไม่ได้ กำหนดระยะเวลาไว้เพียง ๑ เดือน ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เรียกว่า กาลกฐิน หรือเทศกาลทอดกฐิน

๑๒.พิธีถวายรูปเทียน ดอกไม้

การถวายรูปเทียน ดอกไม้ คือ การนำรูปเทียนและดอกไม้ไปถวายแก่พระภิกษุ เพื่อนำไปบูชาพระ นิยมถวายในวันเข้าพรรษา มีการถวาย ๒ แบบ คือ

๑. ถวายโดยการประเคนทีละรูป ไม่ต้องกล่าวคำถวายและไม่ต้องอนุโมทนา

๒. ถวายโดยวางไว้หน้าพระสงฆ์แล้วกล่าวคำถวาย และพระสงฆ์อนุโมทนา

๑๓. พิธีลอยกระทง

ลอยกระทง คือ การเอาดอกไม้รูปเทียนใส่ในกระทงแล้วจุดธูปเทียนในกระทง ลอยไปในน้ำเพื่อบูชารอยพระบาทของพระพุทธองค์ ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำ นัมมทา ในประเทศไทยมีพิธีลอยกระทงมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย นิยมลอยกระทงในวัน ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒

๑๔. พิธีถวายธงเพื่อบูชา

ถวายธงเพื่อบูชา ธงนั้นเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง นิยมประดับปูชนียวัตถุ หรือ สถานที่ภายในวัดให้สวยงาม ธงที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ในทางพระพุทธศาสนา นิยมทำด้วย ผ้าสีเหลือง ตรงกลางมีธงเป็นรูปเสมาธรรมจักร เรียกว่า “ธงธรรมจักร” นิยมประดับในงานถวายผ้ากฐิน หรือว่างานบุญสำคัญต่าง ๆ ของวัด เพื่อประดับตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๕. พิธีถวายเวจกุฎี

เวจกุฎี คือ ห้องสุขาหรือว่าห้องส้วมสำหรับถ่ายอุจจาระและปัสสาวะในวัด มีพระพุทธานุญาตให้พระภิกษุสร้างให้เป็นสัดส่วน โดยเฉพาะ ห้ามพระภิกษุและ สามเณรถ่ายไม่เป็นที่เป็นทาง ในสมัยรัตนโกสินทร์นิยมในการใช้ห้องส้วมหลายประการ ในสมัยปัจจุบันนี้ ชาวพุทธผู้ต้องการสร้างบุญ อำนวยความสะดวกแก่พระภิกษุและ สามเณรจึงสร้างถวายแก่สงฆ์

๑๖. พิธีถวายสะพาน

สะพาน คือ สิ่งปลูกสร้างสำหรับข้ามแม่น้ำลำคลอง จะสร้างถาวรหรือว่าสร้างไว้เป็นสาธารณะประโยชน์แก่บุคคลทั่วไป ไม่แสดงความยินดียินร้ายต่อผู้มาใช้สะพานของตนว่าเป็นคนดีหรือคนร้าย จึงนับว่าเป็นบุญกุศลอย่างยิ่งแก่ผู้ที่ถวาย

ระเบียบพิธี

พิธีถวายทานต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้ง ๑๖ อย่างนั้น มีระเบียบปฏิบัติดังต่อไปนี้

- เตรียมของถวายให้พร้อม
- แจ้งความประสงค์ที่จะถวายให้คณะสงฆ์ทราบ
- เมื่อถึงวันงานประธานในพิธีจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย
- อาราธนาศีลและรับศีล
- ประนมมือกล่าวคำถวายทานนั้น ๆ
- คณะสงฆ์ประนมมือรับคำว่า สาธุ
- ถ้าเป็นของไม่ใหญ่มากพอจะประเคนได้ เจ้าภาพประเคนแก่ประธานสงฆ์ ถ้าเป็นสิ่งของที่ใหญ่มากไม่สามารถจะยกประเคนได้ เช่น กุฎี ให้ถวายกุญแจกุฎี หรือว่าหลั่งน้ำลงบนมือของประธานสงฆ์
- คณะสงฆ์ให้พรด้วยบทว่า ยถา... สัพพี....
- เจ้าภาพกรวดน้ำรับพรพระ เสร็จแล้วกราบพระ ๓ ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี

พิธีถวายทานพิเศษ

นอกจากถวายทานต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีประเพณีการถวายสิ่งของอื่น ๆ นอกจากปัจจัย ๔ แก่พระภิกษุและสามเณร เรียกว่า “ ทานพิเศษ ” มีอยู่ ๕ อย่าง คือ

๑. ถวายปราสาทผึ้ง
๒. ถวายโรงอุโบสถ
๓. ถวายยานพาหนะ
๔. ถวายคัมภีร์พระไตรปิฎก
๕. ถวายคัมภีร์พระธรรม

ระเบียบพิธีการถวายทานทั้ง ๕ อย่างนี้ เหมือนกับระเบียบพิธีการถวายทาน ๑๖ อย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ปัญหาและเฉลยทานพิธี

๑. ข้อใดไม่จัดเป็นสังฆทาน ?

- ก. ทานที่เลือกถวายเฉพาะพระผู้ใหญ่
- ข. ทานที่ถวายแก่ภิกษุโดยไม่เจาะจง
- ค. ทานที่ถวายแก่ภิกษุณีโดยไม่เจาะจง
- ง. ทานที่ถวายพระทั่วไปโดยไม่เจาะจง

๒. การทอดผ้าป่ามีกำหนดภิกษุอย่างไร ?

- ก. ต้องกำหนดภิกษุและรูปที่ต้องการ
- ข. ต้องจำกัดภิกษุจำนวน ๔ รูปขึ้นไป
- ค. ไม่จำกัดจำนวนภิกษุ แต่จำกัดชื่อ
- ง. ไม่เจาะจงภิกษุและอุทิศสงฆ์

๓. ที่เรียกว่าผ้าป่านั้น ตรงกับข้อใด ?

- ก. ผ้าบังสุกุล
- ข. ผ้าอุตราสงค์
- ค. ผ้าอติเรกจีวร
- ง. ผ้าอังตราวาสก

๔. ผ้าวัสถิสภาฏกคือผ้าเช่นไร ?

- ก. ผ้าสบง
- ข. ผ้าอาบน้ำฝน
- ค. ผ้าจ่านำพรรษา
- ง. ผ้าสังฆาฏิ

๕. การถวายผ้าอาบน้ำฝน ควรจะถวายในโอกาสไหน ?

- ก. วันขึ้นปีใหม่
- ข. วันสงกรานต์
- ค. วันที่มีการถวายสังฆทาน
- ง. วันอาสาฬหบูชา

๖. ในครั้งพุทธกาล แบ่งสังฆทานไว้กี่ประเภท ?

- ก. ๔ ประเภท
- ข. ๕ ประเภท
- ค. ๖ ประเภท
- ง. ๗ ประเภท

๗. ข้อใดไม่ใช่ความหมายของผ้าป่า ?

- ก. ผ้าบังสุกุล
- ข. ผ้าเปื้อนฝุ่น
- ค. ผ้าไม่มีเจ้าของ
- ง. ผ้าที่มีเจ้าของ

๘. การลอยกระทงตามประเพณี กระทำเพื่อวัตถุประสงค์ใด ?

- ก. เพื่อบูชารอยพระบาทพระพุทธเจ้า
- ข. เพื่อแสดงความเป็นพุทธมามกะ

ห
ม
ว
ด
ที่
๔
ปกิณกพิธี

ปกิณกพิธี

พิธีกรรมเบ็ดเตล็ดบางอย่างที่ชาวพุทธนิยมกัน แต่ยังไม่จัดเป็นหมวดหมู่เรียกว่า
ปกิณกพิธี มีอยู่ ๕ ประการ คือ

- ๑.วิธีสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน
- ๒.วิธีไหว้ครูของนักเรียน
- ๓.วิธีจับด้ายสายสิญจน์
- ๔.วิธีบังสุกุลเป็น
- ๕.วิธีบอกศักราช

๑.วิธีสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน

การสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน เป็นระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ
กำหนดให้โรงเรียนต่าง ๆ ที่อยู่ในความควบคุมของกระทรวง ทำการสวดมนต์ไหว้พระ
ก่อนเรียนและหลังเลิกเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมอัน
ดีงาม สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีงามแก่เยาวชน
ของชาติ

ระเบียบพิธี

ตอนเช้า เมื่อนักเรียนพร้อมกันที่หน้าเสาธงของโรงเรียน ให้หัวหน้านักเรียนสวด
นำและผู้อื่นสวดตาม ดังต่อไปนี้

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา,

พุทฺธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ. (กราบ)

สะวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม

ธัมมัง นะมัสสามิ. (กราบ)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,

สังฆัง นะมาติ. (กราบ)

*หมายเหตุ ถ้านั่งบูชาพระให้กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์

ถ้ายืนบูชาพระให้ก้มศีรษะลงปลายนิ้วมีจรดหน้าผาก

สวดบทนมัสการ

(นำ) นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต (รับพร้อมกัน) อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ.

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ.

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ.

บทพระพุทฺธคุณ

(นำ) อิติปิโส (รับพร้อมกัน) ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปัน
โน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง
พุทโธ ภะคะวาติ.

(สวดทำนองสรภัญญะ)

องค์ใดพระสัมพุทฺธ (รับพร้อมกัน) สุวิสุทฺธสันดาน

ตัดมูลเกลตสมาร

บมิหม่นมิหมองมัว

หนึ่งนัยพระทัยท่าน

ก็เบิกบานคือดอกบัว

ราศี บ พันพัว

สุวคนธกำจร

องค์ใดประกอบด้วย

พระกรุณาดังสาคร

โปรดหมู่ประชากร

มละโอฆกัณคาร

ชี้ทางบรรเทาทุกข์

และชี้สุขเกษมสถานต์

ชี้ทางพระนฤพาน	อันพันโศกวิโยคภัย
พร้อมเบญจพิชจัก-	มุจรัสวิมลไส
เห็นเหตุที่ใกล้ไกล	ก็เจนจบประจักษ์จริง
กำจัดน้ำใจหยาบ	สันดานบาปแห่งชายหญิง
สัตว์โลกได้พึงพิง	มละบาปบำเพ็ญบุญ
ข้าขอประณตน์อม	ศิระเกล้าบังคมคุณ
สัมพุทธการุญ-	ญาพานั้นนिरันดร. (กราบ)

สวดบทพระธรรมคุณ

(นำ) สะวากขาโต (รับพร้อมกัน) ภะคะวะตา ฐัมโม สันทิฏฐิโก อกะลิกโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิติ.

(สวดทำนองสรภัญญะ)

(นำ) ธรรมะคือคุณากร (รับพร้อมกัน)	ส่วนชอบสาธ
คุณดวงประทีปชัชวาล	
แห่งองค์พระศาสดาจารย์	ส่องสัตว์สันดาน
สว่างกระจ่างใจมนต์	
ธรรมใดนับโดยมรรคผล	เป็นแปดพึงยล
และแก้กับทั้งนฤพาน	
สมญาโลกอุดรพิสดาร	อันลึกโอฟาร
พิสุทธิ์พิเศษสุกไส	
อีกธรรมต้นทางครรไล	นามขนานขานไซ
ปฏิบัติปริยัติเป็นสอง	
คือทางดำเนินคุณคลอง	ให้สว่างลุปอง
ยังโลกอุดรโดยตรง	
ข้าขอโอนอ่อนอุตมงค์	นบธรรมจำนง
ด้วยจิตและกายวาจา. (กราบ)	

สวดบทสังฆคุณ

(นำ) สุปะฏิปันโน (รับพร้อมกัน) ภาวะวะโต สภาวะกะสังโฆ, อุชุปะฏิปันโน ภาวะวะโต สภาวะกะสังโฆ, ญายะปะฏิปันโน ภาวะวะโต สภาวะกะสังโฆ, สามิจิปะฏิปันโน ภาวะวะโต สภาวะกะสังโฆ, ยะทิหัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัญญะ ปุริสะปุคคะลา เอสะ ภาวะวะโต สภาวะกะสังโฆ ปาหุเนยโย ทักขิณเวยโย อัญญะลิคะระณีโย อนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ.

(สวดสรภัญญะ)

(นำ) สงฆ์ใดสาวกศาสดา (รับพร้อมกัน) รับปฏิบัติมา

แต่องค์สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ

เห็นแจ้งจตุสัจเสรีจบรร- ลุทางที่อัน

ระงับและดับทุกข์ภัย

โดยเสด็จพระผู้ตรัสไตร ปัญญาส่องใส

สะอาดและปราศมัวหมอง

เห็นห่างทางข้าศึกปอง บ่มิลำพอง

ด้วยกายและวาจาใจ

เป็นเนื้อหามุญอันไพ- ศาลแต่โลกภัย

และเกิดพิบูลย์พูนผล

สมญาเอารสทศพล มีคุณอนันต์

อนกจะนับเหลือตรา

ข้าขอบบหมู่พระศรา- พกทรงคุณา-

นุคุณประคองรำพัน

ด้วยเดชบุญเข้าอภิวันท์ พระไตรรัตนอัน

อุดมดิเรกนิรัตติชัย

จงช่วยขจัดโทษภัย อันตรายใดใด

จงดับและกลับเสื่อมสูญ. (กราบ)

๒. วิธีไหว้ครูของนักเรียน

การไหว้ครู เป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่นิยมกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เพื่อเป็นการน้อมระลึกนึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการศึกษาให้แก่ลูกศิษย์

การจะเริ่มกิจการใด ๆ ต้องมีการไหว้ครูก่อน การไหว้ครูของนักเรียนนิยมทำในช่วงเปิดเทอมแรก สิ่งของที่นำมาไหว้ครู คือ กล้วยแพรง ข้าวตอก และดอกมะเขือเป็นต้น

ระเบียบพิธี

๑.การจัดสถานที่

- นิมจัดที่หอประชุมของโรงเรียน
- เตรียมโต๊ะหมู่บูชา ดอกไม้ รูปเทียน
- จัดที่นั่งของประธานและที่นั่งของคุณครู
- จัดที่นั่งของนักเรียน

๒.สิ่งของที่นักเรียนต้องเตรียม

- พานดอกไม้ รูปเทียนแพ จัดให้สวยงาม ชั้นละ ๒ พาน
- กำหนดตัวแทนนักเรียนชั้นละ ๒ คน
- นักเรียนท่องจำบทสวดมนต์ไหว้พระ บทไหว้ครู
- เลือกตัวแทนนักเรียน ๑ คน เป็นผู้นำกล่าวคำไหว้ครู

๓.เมื่อถึงวันงาน

- นักเรียนนั่งพร้อมกันที่หอประชุม นั่งเป็นแถวให้เรียบร้อย
- ตัวแทนนักเรียนถือพาน นั่งประจำที่ให้ตรงกับพาน
- เมื่อประธานและคณะครูมาถึงบริเวณพิธีให้นักเรียนลุกขึ้นยืนต้อนรับ
- เชิญประธานจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย
- ประธานและคณะครูนั่งประจำที่
- ตัวแทนนักเรียนนำกล่าวคำไหว้ครู ต่อจากนั้นนักเรียนว่าพร้อมกัน
- เมื่อกกล่าวคำไหว้ครูจบแล้ว ตัวแทนนักเรียน น้อมนำดอกไม้ รูปเทียนแพเข้าไปมอบให้คุณครู และกราบ ๓ ครั้ง
- ถอยหลังลุกขึ้นเดินกลับไปนั่งที่เดิม
- ประธานให้โอวาท เป็นอันเสร็จพิธี

บทสวดมนต์ไหว้พระก่อนไหว้ครู

(อาจารย์ว่านำ นักเรียนว่าตาม)

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภาวะวา.

พุทชัง ภาวะวันตัง อะภิวาเทมิ.(กราบ)

สะวากขาโต ภาวะวะตา ชัมโม.

ชัมมัง นะมัสสามิ. (กราบ)

สุปะฏิปันโน ภาวะวะโต สภาวะกะสังโฆ.

สังฆัง นะมามิ. (กราบ)

คำไหว้ครู

(นำ) ปาเจราจะรียา โหนติ (รับพร้อมกัน) คุณุตตะรานุสาสะกา

สวดทำนองสรภัญญะ

(นำ) ข้าขอประณตน์อมสัการ (รับ) บูรพคณาจารย์

ผู้ก่อปรเกิดประโยชน์ศึกษา

ทั้งท่านผู้ประสาทวิชา อบรมจริยา

แก่ข้าในกาลปัจจุบัน

ข้าขอเคารพอภิวันท์ ระลึกคุณอนันต์

ด้วยใจนิยมนบูชา

ขอเดชกตเวทิตา อิกวีริยะพา

ปัญญาให้เกิดแตกฉาน

ศึกษาสำเร็จทุกประการ อายุยืนนาน

อยู่ในศีลธรรมอันดี

ให้ได้เป็นเกียรติเป็นศรี ประโยชน์ทวี

แก่ชาติและประเทศไทย เทอญ ฯ

(นำสรุป) ปัญญาวุทธิกะเร เต เต ทินโนวาเท นะมามิหัง.

๓.วิธีจับด้ายสายสิญจน์

สายสิญจน์ แปลว่า สายรดน้ำ ในปัจจุบันได้แก่สายที่ทำด้วยด้ายดิบ เป็นเส้นสีขาว พระสงฆ์ใช้ถือนขณะประนมมือเจริญพระพุทธรมณฑ์ วิธีการจับด้ายสายสิญจน์นั้น ต้องจับด้านในเข็ดสาวชักออกมาให้สัมพันธ์เป็นสายเดียวกันจากด้านหน้าในเข็ด จับออก

ครั้งแรกเป็น ๓ เส้น ถ้าต้องการให้สายใหญ่ก็จับอีกครั้งหนึ่ง จะกลายเป็น ๕ เส้น ในงานมงคลใช้สายสิญจน์ ๕ เส้น ไม่ใช่สายสิญจน์ ๓ เส้น

๔.วิธีบังสุกุลเป็น

บังสุกุลเป็น หมายถึง การทำบุญที่เข้าภาพต้องการบริจาคสิ่งของที่เนื่องด้วยกายของตน โดยเฉพาะผ้าอุทิสสงฆ์ให้เป็นผ้าบังสุกุล ปกตินิยมทำเมื่อป่วยหนัก เป็นการระลึกรู้ถึงความตายจะได้ไม่ประมาท และเป็นการสั่งสมบุญให้แก่ตัวเองด้วย

ระเบียบพิธี

เมื่อถึงวันงานเจ้าภาพควรปฏิบัติดังนี้

-จุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย

-อาราธนาศีลและรับศีล

-ประธานสงฆ์นำคณะสงฆ์สวดมนต์

-เมื่อสวดมนต์จบแล้ว เจ้าภาพหมอบลงตรงหน้าประธานสงฆ์ เอาผ้าขาวคลุมร่างกาย ผูกด้วยสายสิญจน์ข้างหนึ่งที่ผ้าขาว นำด้วยสายสิญจน์อีกข้างหนึ่งลาดลงตรงหน้าคณะสงฆ์ ในกรณีที่มีผ้าทอด พระสงฆ์จับผ้าบังสุกุลพึงว่าคาถา บังสุกุลเป็น

-ในกรณีที่ไม่มีผ้าทอด ประธานสงฆ์ว่าคาถาบังสุกุลเป็นแล้วดึงด้วยสายสิญจน์ให้ผ้าขาวที่คลุมร่างกายค่อย ๆ เลื่อนออกจากตัวผู้ที่ถูกบังสุกุล

-พระเคนปัจจัยไทยธรรม คณะสงฆ์ให้พร เป็นอันเสร็จพิธี

๕.วิธีบอกศักราช

วิธีบอกศักราช หมายถึง การบอกวัน เดือน ปี ก่อนที่จะแสดงพระธรรมเทศนา เพื่อให้ผู้ฟังเทศน์ทราบว่า เป็นวัน เดือน ปีอะไร การบอกศักราชนั้นนิยมบอกทั้งภาษาบาลีและคำแปล โดยบอกเป็นภาษาบาลีก่อนจึงแปลเป็นภาษาไทย ต่อจากนั้นจึงแสดงพระธรรมเทศนา

ปัญหาและเฉลย ปกิณกพิธี

๑.การสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียนกำหนดขึ้นโดย ...?

ก.มหาเถรสมาคม

ข.พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย

ค.กระทรวงศึกษาธิการ

ง.กระทรวงมหาดไทย

๒.สายสัญญาณ สำหรับใช้ในงานอะไร ?

ก.งานทำบุญอายุ

ข.งานทำบุญ ๗ วัน

ค.งานทำบุญอัฐิ

ง.งานทำบุญสามมหา

๓.การไหว้ครู จัดเข้าในศาสนพิธีหมวดใด ?

ก.กุศลพิธี

ข.บุญพิธี

ค.ทานพิธี

ง.ปณิณกพิธี

เฉลย

๑.ก

๒.ก

๓.ง